

Regionala utvecklingsnämndens yttrande över rapport från beredningen för samverkan och regional utveckling

Sammanfattning

Fullmäktigeberedningen för samverkan och regional utveckling är organisatorisk placerad direkt under regionfullmäktige, och ska på regionfullmäktiges uppdrag verka för samverkan mellan Region Västerbotten och kommunerna i Västerbottens län i frågor av gemensamt intresse inom regional utveckling.

I beredningens uppdragsbeskrivning framgår att fullmäktigeberedningen för samverkan och regional utveckling ska verka för samverkan mellan Region Västerbotten och kommunerna i Västerbottens län i frågor av gemensamt intresse inom regional utveckling, samt att beredningen har i uppdrag att omhänderta relevanta primärkommunala perspektiv inom området för regional utveckling.

Beredningen har också möjlighet att redovisa övriga behov inom ramen för samverkan inom regional utveckling.

I regionfullmäktiges beslut 2022-04-26—27 § 39 fick beredningen det årliga uppdraget att under 2022 och 2023, utifrån den regionala utvecklingsstrategin, beskriva kommunernas största utmaningar och möjligheter inom regional utveckling och hållbar tillväxt.

Beredningen för samverkan och regional utveckling fastställde 27 januari 2023 en verksamhetsplan som tydliggör mål och aktiviteter för beredningens arbete för året. De aktiviteter som beredningen genomfört för att inhämta kunskap är i huvudsak tre olika metoder; intern kunskapsinhämtning, extern kunskapsinhämtning samt dialogträffar.

Under hösten 2023 har beredningens arbete med uppdraget sammanställts i en rapport. Den 9 november fastställde beredningen slutgiltigt förslag till rapport och överlämnade den till regionfullmäktige.

Regionfullmäktige har 2023-11-21 godkänt rapporten och överlämnat den till regionala utvecklingsnämnden och regionstyrelsen för beredning. Regionala utvecklingsnämnden har därmed möjlighet att komma med åtgärdsförslag.

I detta sammanhang är det viktigt att notera att enligt beredningens uppdragsbeskrivning, antagen av regionfullmäktige 2022-11-29--30,

får uppgifter som anses fullgöra nämnduppdrag eller löpande förvaltningsuppgifter inte anförtros en fullmäktigeberedning. Därmed kan åtgärdsförslagen inte vara av sådan karaktär.

Regionala utvecklingsförvaltningens kommentarer och åtgärdsförslag

Regionala utvecklingsförvaltningen har valt att kommentera vissa delar av rapporten för att bland annat visa på sammanhang eller arbete som redan pågår. I några fall har förvaltningen gett förslag på åtgärder.

För att underlätta för läsaren används samma rubriker som i rapporten. Citat från rapporten markeras med kursiverad text och en blå markering (med sidhänvisning till rapporten).

5.1 Kommunernas största utmaningar inom regional utveckling och hållbar tillväxt utifrån den regionala utvecklingsstrategin

Citat från rapporten: Tillsammans måste kommunerna och andra parter arbeta på att förbättra attraktionskraften för att klara kompetensförsörjningen. (sidan 6)

Rapporten beskriver flera utmaningar bland annat inom kompetensförsörjning. Här bidrar regionala utvecklingsförvaltningen med metodutvecklingsprojekt både vad gäller attraktion, kompetensutveckling för de som står långt ifrån arbetsmarknaden och liknande insatser. Det finns även en överenskommelse mellan Region Västerbotten och Arbetsförmedlingen.

Regionala utvecklingsförvaltningen har som målsättning att jobba nära de små kommunerna i kompetensförsörjningsfrågorna. Via strategirådet för kommunernas samverkan inom kompetensförsörjningsområdet finns en bra dialogyta som skapar en bra kunskapsgrund för att kunna satsa gemensamt; regionen och kommunerna i Västerbotten.

Rapporten beskriver att det för länets kommuner blir det svårt att hitta tid och resurser för att effektivisera processer med exempelvis digitala lösningar. (sidan 7)

Regionala utvecklingsförvaltningen bidrar genom arbetet inom Digitala Västerbotten med att skapa förutsättningar för att kommunerna i samverkan ska få en ökad förmåga och kapacitet för digitalisering. Insatser och aktiviteter som bedrivs inom Digitala Västerbotten utgår ifrån och baseras på den treåriga verksamhetsplan och årliga handlingsplan som strategirådet för kommunernas samverkan inom digitaliseringsområdet tar fram och följer upp. Den regionala samverkansplattformen samverkan digitalisering med tillhörande nätverk används för det operativa arbetet tillsammans med olika typer av projekt. I februari 2024 kommer det treåriga projektet "Digitala Västerbotten i samverkan" att starta upp. Alla länets kommuner samt Örnköldsviks kommun deltar. Ett av målen med projektet är att identifiera och definiera en gemensam basnivå för alla länets kommuner. Detta för att förenkla och möjliggöra samverkan, gemensamma upphandlingar mm. I ett annat av projektets arbetspaket kommer kommungemensamma processer och tjänster över organisationsgränserna att vara i fokus.

Regionala utvecklingsförvaltningen delar kommunernas åsikt att delar av länets

Västerbotten är ett län med långa avstånd och delar av länets infrastruktur har för låg kapacitet. (sidan 7)

infrastruktur är undermålig och har bristande kapacitet.

Utbildningsnivån mellan kommunerna varierar, vissa kommuner har svårt att hitta högutbildade inom rätt kompetensområde, andra har det betydligt lättare. Några kommuner ser lösningen i att utlokalisera tjänster från större städer till mindre orter. (sidan 7)

Det är tyvärr ett faktum att inte tillräckligt med akademiker söker sig till de mindre kommunerna. Som en del av rekryteringsrutinen inom Region Västerbotten ska man, i den mån det är möjligt, hålla placeringsorten öppen när tjänst utlyses för att uppmuntra till att få sökande från hela länet. Då kan anställande chef komma överens med medarbetare om placeringsort. Distansarbete ökar även det möjligheten att ta arbete i mindre kommuner, liksom delade tjänster mellan kommunerna.

Samtidigt upplever många kommuner att långa planprocesser för att exempelvis lösa markkonflikter. Konkurrerande intressen är ett problem, vilket det behöver föras genomsam dialog kring. Många kommuner saknar resurser jämfört med deras planeringsbehov. (sidan 7)

Kommunerna behöver allt snabbare ta fram fler detaljplaner så att de politiska målen uppfylls exempelvis antalet byggda bostäder per år och etablering av nya bostadsområden. Antalet utredningar som krävs för en detaljplan har ökat markant och det finns mycket att göra i lagstiftningen för att skynda på processerna. (sidan 12)

Regionala utvecklingsförvaltningen håller med om detta. I slutet av 2023 har möjligheterna att återuppväcka plan- och byggnätverket börjat undersökas utifrån det strategiska insatsområdet samhällsbyggnad tillsammans med Länsstyrelsen Västerbotten, och det är troligt att nätverket återuppväcks efter en tids inaktivitet. Regionala utvecklingsförvaltningen har inte och har aldrig haft resurser nog för att vara ett konkret stöd i planeringsöversikter och dylikt, men ser positivt på att vara tidigt inkluderade i dessa processer och det vore positivt med beredningens stöd.

Förvaltningen har även mycket tentativt lyft frågan kring skärpunkten mellan digitalisering/AI och samhällsplanering, och om detta skulle kunna vara ett område där en pilot vore önskvärd och skulle kunna leda till hjälp för kommunerna på sikt.

5.2 Krisberedskap och civilt försvar

Krisberedskap och civilt försvar har en given struktur och regionala utvecklingsförvaltningens roll i denna är liten. Länsstyrelsen har ansvaret att samordna i länet, kommunerna har ansvar utifrån närhetsprincipen. Sjukvården ska kunna ta hand om skadade. Regionala utvecklingsförvaltningen har en stor roll i det arbete som ska ske innan en kris och krig sker. Förvaltningen behövs för att bygga upp samverkan, struktur och infrastruktur mm. som underlättar den dag något sker. Exempelvis nätverket VA-samverkan som faciliteras av regionala utvecklingsförvaltningen, där man arbetar med dessa frågor i förebyggande syfte och utifrån säkerhetsperspektivet i bred betydelse. Det är därför av stor vikt att det sker återkopplingar till förvaltningen från övningar och arbetsgrupper kring upptäckta behov och önskvärda åtgärder i förberedelsearbetet. Regionala utvecklingsförvaltningen anser även att det är rimligt att kartlägga de förväntningar som finns knutna till verksamheten, och säkerställa att det finns ömsesidigt överensstämmande förväntningar inom de mandat som står förvaltningen till del.

Åtgärder från förvaltningen skulle alltså kunna vara att delta i kartläggning av behov och önskemål samt lagkrav, samt att vi fortsätter vårt arbete med förebyggande insatser.

5.3 Kommunernas största möjligheter och utmaningar inom infrastruktur

Transportinfrastruktur

Västerbottens kommuner ser möjlighet till att skapa logistiknoder mellan väg, hamn, flyg och tåg, en plats för intermodala godstransporter för att utöka länets kapacitet. Elflyg och Norrbotniabanan blir exempelvis möjligheter att utöka arbetsmarknadsregioner regionalt. Järnväg- och europavägförbindelser är en möjlighet såsom även stambanan, tågstationer samt godsterminaler. (sidan 10)

Regionala utvecklingsförvaltningen vill, förutom Norrbotniabanan och stambanan, även inkludera tvärbanan och resecentrum i möjligheter inom transportinfrastruktur. Ökat statligt stöd behövs till främst förbättringsåtgärder av vägnätet. Förvaltningen håller med om att det behövs stöd för att skapa en hållbar och effektiv person- och godstrafik i hela länet och ser upprustning och elektrifiering av Tvärbanan som en viktig roll i detta.

Länstrafikens verksamhet är en stor utmaning som blir mycket kostsam främst för en liten kommun. Önskvärt att inkludera hela Västerbotten i bra lokal kollektivtrafik som kopplar mot regional trafik. Kollektivtrafiken är kostsam i sig men speciellt när det kommer till att upphandla tekniskt utvecklade bussar. (sidan 10)

Kommunernas kostnad för kollektivtrafiken är för den trafik som kommunen beställer. Den trafik som kommunerna beställer är (förutom i Skellefteå och Umeå kommuner) i stort sett uteslutande trafik utifrån skolans behov. Om trafiken inte vore allmän kollektivtrafik skulle kommunerna istället behöva upphandla mer skolskjuts, som inte är öppen för allmänheten.

Energiinfrastruktur

Åtgärder från regionala utvecklingsförvaltningens sida är att ta fram handlingsplaner gentemot energiagendan samt att stödja kommunerna i deras framtagande av lokala energiplaner.

Digital infrastruktur

Digital infrastruktur är ett fokusområde i den regionala digitaliseringsstrategin för Västerbotten 2022–2030 (RDS). Inom ramen för Digital Västerbotten och det statliga uppdraget att tillhandahålla en regional bredbandskoordinator arbetar vi kontinuerligt tillsammans med kommunerna. Regionala utvecklingsförvaltningen har exempelvis ett etablerat nätverk specifikt för bredbandsfrågor.

Tillsammans med kommunerna genomför förvaltningen olika aktiviteter, insatser och projekt för att utveckla den digitala infrastrukturen i Västerbotten. Regionala utvecklingsförvaltningen driver i dag två projekt direkt riktade mot kommunernas digitala infrastruktur. I projektet OSN hållbart bredband bygger regionala utvecklingsförvaltningen tillsammans med 10 kommuner områdesnät i Västerbotten. I projektet Förstudie Regional IoT tittar förvaltningen tillsammans med AC-Net, Malå, Sorsele och Vilhelmina kommuner på olika möjligheter att genom samverkan utveckla användandet av sakernas Internet (Internet of Things, IOT).

Förvaltningen arbetar också med påverkansarbete på nationell och europeisk nivå kopplat till digital infrastruktur. Regeringens nya konnektivitetsstrategi och utformningen av PTS kommande bredbandsstöd är två exempel på sådana aktiviteter.

Vatten- och avloppsinfrastruktur

Många kommuner har ett vatten och avloppssystem från 1940–50-tal med akuta behov av förnyelse. Detta medför stora kostnader. Exempelvis kan det för en kommun röra sig om ca 100 mil vattenledning som behöver bytas samt nybyggnation av reningsverk. En del kommuner har dragit ut på detta och har idag rör som enbart klarar akuta reparationer medan andra har påbörjat arbetet och gjort stora investeringar i vattenförsörjningen. (sidan 12)

Regionala utvecklingsförvaltningen ser behovet att sätta problemet i en större kontext. Det är inte enbart ett par kommuner i Västerbotten som ligger efter, problemen finns även i kommuner utanför Västerbotten och är överlag ett stort problem i Sverige. I sammanhanget skulle regionala utvecklingsförvaltningen vilja lyfta det positiva samarbetet som finns, med kunskaps- och erfarenhetsutbyten och gemensamma krafter mellan kommunerna, där Region Västerbotten står för den faciliterande och samordnande delen. Exempelvis nätverket VA-samverkan som faciliteras av regionala utvecklingsförvaltningen, där alla kommuner i Västerbotten ingår tillsammans med Arjeplog och Arvidsjaur kommun. Åtgärder från regionala utvecklingsförvaltningens sida kan vara fortsatt facilitering av det etablerade nätverken, där kunskapshöjning och erfarenhetsutbyten sker.

5.4 Kommunernas största möjligheter och utmaningar inom industrialisering

I rapporten från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten från 2022 skriver Peter Larsson i sina övergripande slutsatser att industriell omvandling och samhällsomvandling måste förmås gå i takt. En industriell och tillväxtskapande investering ligger nästan alltid före den påverkan i samhället i övrigt som den åstadkommer. Det är de enskilda investeringarna med tillhörande kringinvesteringar som tex infrastruktur som fått den stora uppmärksamheten. Samma uppmärksamhet har däremot inte andra behov fått. För en sund samhällsutveckling behöver även behov inom vård, skola, omsorg, kultur, handel och nöje täckas.

Regionala utvecklingsförvaltningen pekar på att möjligheten att skapa sig ett gott liv, kunna driva ett företag och i trygghet kunna bilda familj bör finnas oavsett var man bor. Den statliga transportinfrastrukturen ska bidra till detta och underlätta för arbetspendling och godstrafik och därmed främja Sveriges konkurrenskraft. Transportinfrastruktur länkar ihop arbetsmarknader och skapar nya affärsmöjligheter. Växande företag behöver tillgång till nya marknader och kompetens. Människor som flyttar hit behöver bostäder, skolor, tillgång till social service etc. Allt detta behöver knytas samman av en väl fungerande infrastruktur.

Många kommuner upplever ett stort investeringsintresse och har ett starkt näringslivsklimat med ett brett entreprenörskap. Där arbetar många kommunerna aktivt med att stötta näringslivet både i form av nya etableringar som växande företag. Vissa företag är mer känsliga i rådande lågkonjunktur. (sidan 12)

Regionala utvecklingsförvaltningen vill även lyfta fram situationer där näringslivets intresse är så stort, att mindre kommuner själva har svårt att hantera frågorna. Här kan regionala utvecklingsförvaltningen bjudas in till en faciliterande och samordnande roll.

Det är svårt att hitta rätt kompetens och slutligen få den personen och hans familjen att vilja flytta. Detta särskilt med rådande bostadsbrist. (sidan 12)

Regionala utvecklingsförvaltningen ser även utmaningen där brist på attraktiva bostäder är sammanknippad med kompetensförsörjningsfrågan. Det behövs helt enkelt fler bostäder i Västerbotten. Kommunerna i inlandet signalerar skarpt att det krävs möjligheter till bra lånevillkor för privatpersoner för att kunna bygga småhus. Region 10 och regionala utvecklingsförvaltningen jobbar med påverkansarbete i frågan.

Flera kommuner har blivit vindkraftskommuner med flertalet befintliga och potentiella etableringar. Där har vindkraften blivit en ny basnäring inom kommunen. Vindkraften producerar mycket el som är otroligt svår för den enskilda kommunen att ta del av vid exempelvis nya elintensiva etableringar. (sidan 12)

Regionala utvecklingsförvaltningen skulle vilja att vindkraften knöts ännu tydligare till energiagendans framhållande av att det bör ge lokala effekter.

5.5 Kommunernas samverkan med andra parter

Flera kommuner är medlemmar i kommunalförbundet Akademi Norr med syfte att initiera, samordna och genomföra högre utbildning. Dessa kommuner samverkar med universiteten genom förbundet. En del medlemskommuner menar att samverkan mellan förbundet och universiteten kan förbättras. (sidan 16)

Akademi Norr är en egen medlemsorganisation som ligger utanför regionala utvecklingsförvaltningens påverkan. Förvaltningen arbetar på en god samverkan med alla lärosäten verksamma i norra Sverige för Västerbottens kommuners bästa.

5.6 Kommunernas samverkan med Region Västerbotten

När det gäller kollektivtrafik finns behov av en bredare samverkan och samsyn. En kommun efterfrågar exempelvis större möjlighet att påverka linjetrafik och skolskjutsar. (sidan 17)

Region Västerbottens arbete med kollektivtrafiken sker utifrån ett regionalt perspektiv, med hänsyn till lokala behov. Regionala utvecklingsförvaltningen försöker tillgodose både de lokala och regionala perspektiven i sitt arbete. Kommunerna finansierar den inomkommunala allmänna kollektivtrafiken och har där hela rådigheten över trafikens utformning. Oklart om uttrycket skolskjutsar avser de elever som reser i den allmänna kollektivtrafiken, vilken per definition inte är skolskjuts. Skolskjuts är trafik som inte är öppen för allmänheten och som regleras av bland annat skollagen.

Inom trafikinfrastrukturområdet finns behov av tydligare processer efter dialogerna. Samverkan med Region Västerbotten inom detta område fungerar delvis på samma sätt som med Trafikverket, där det blir långdragna processer och till viss del svårt att få gehör för lokala behov. (sidan 17)

Region Västerbotten är tyvärr beroende av Trafikverket processer. Regionala utvecklingsförvaltningen kan jobba på att få Trafikverket att snabba upp takten i processerna och skapa tillitfyllda samverkansytter.

Andra kommuner har inte haft särskilt stor kontakt med Region Västerbotten under de senaste åren och det finns en upplevelse av att det inte finns någon samverkan inom de regionala ansvarsområdena. (sidan 17)

Andra menar att det är svårt att ha synpunkter på Region Västerbottens roll inom mellankommunal samverkan eftersom den är oklar. Organisationen för mellankommunal samverkan behöver förtydligas. (sidan 18)

Regionala utvecklingsförvaltningen har arbetat tillsammans med kommunernas förtroendevalda för att förankra och utveckla samverkansmodellen sedan 2019. Modellen styrs av en överenskommelse och enskilda avtal med Västerbottens läns alla kommuner och Region Västerbotten. Förvaltningen ser nu att det är viktigt att prioritera arbetet tillsammans med tjänstepersoner inom kommunerna för att förtydliga och förankra

samverkansorganisationen med mellankommunal samverkan där vi tillsammans hanterar både möjligheter och utmaningar.

I rapporten framkommer det även (på sidan 20) att flera kommuner menar att den mellankommunala samverkan fungerar tillräckligt bra och kan variera och förändras över tid. Behoven går i vågor, ibland är vissa verksamheter i länets kommuner nöjda med samverkan och ibland andra. Det finns bra mötesplattformar och strukturer inom samverkansöverenskommelsen som tex kommunchefsforum där det löpande förs en dialog och utförs utvärderingar.

De flesta kommuner lyfter samhällsbyggnad som ett mycket prioriterat område, där det finns behov av mer samverkan. (sidan 16)

Regionala utvecklingsförvaltningen vill lyfta den årliga konferensen Samhällsplaneringsdagarna samt planeringen att det ska finnas nätverksträffar under året med dessa dagar som samlingspunkt. Åtgärder från förvaltningens sida är fortsatta årliga samhällsplaneringsdagar, samt att det planeras återupptas nätverksträffar under året med dessa dagar som samlingspunkt. Utöver detta planerar förvaltningen instiftande av ett strategiskt råd för samhällsbyggnadsfrågor. Åtgärd kan också återfinnas i pågående arbete med stärkta territoriella perspektiv i det regionala utvecklingsarbetet. Förvaltningen har inlett ett internt arbete för att stärka strukturerna kring rumslig och fysisk planering. Detta arbete knyter även an till det pågående arbetet tillsammans med Västerbottens kommunerna. Där är syftet att stärka den kommunala och regionala planeringen i norra Sverige med bakgrund i den gröna omställningen. Ett antal delprojekt är redan identifierade och arbetet är påbörjat med stöd från Fonden för rättvis omställning.

Vidare även kulturområdet, där en av kommunerna exempelvis nämner att man gärna önskar besök av tex Norrlandsoperan eftersom det saknas lokala kulturaktörer. (sidan 18)

Den nyligen antagna regionala kulturplanen betonar ambitionen att tillgängliggöra kultur och möjliggöra eget kreativt och kulturellt skapande för alla innevånare i Västerbotten, oberoende av var man bor. Efter förvaltningens dialoger i Västerbotten framstår ett återkommande behov hos kommunerna att få ta del av regionala kulturverksamheters aktiviteter på plats i sina respektive kommuner. Här finns det potential att stärka verkamma arrangörer i länet som är de som har frekvent kontakt med kulturverksamheterna, inte minst scenkonsten. Kulturverksamheterna själva vill också nå ut trots att turnerande alltid är dyrare än att vara på en plats. Årets kulturkommun, årets

berättarkommun, litteraturfestivaler som Littfors, Delli Ma är några exempel på att det är möjligt att hitta koncept som kan passa spelplatser som är mindre.

En kommun upplever att medarbetare inom Region Västerbotten behöver bredare erfarenhet av kommunalt arbete. En annan kommun upplever att Region Västerbotten har tappat värdefull erfarenhet när äldre medarbetare slutar. De nya har inte samma känsla för hela länet. Det skulle därför vara önskvärt om Region Västerbottens medarbetare åker ut och lär känna kommunerna och folket på plats. Region Västerbotten behöver se detta som en del av grunduppdraget. (sidan 18)

Regionala utvecklingsförvaltningen ser det som en viktig del i arbetet att lära känna kommunerna genom personliga möten med både kommunala tjänstepersoner och förtroendevalda i kommunerna. Förvaltningen tar till sig önskan om bättre introduktion av nya medarbetare och ökad närvaro i sitt fortsatta arbete.

5.7 Prioriterade områden där kommunen vill förbättra samverkan med andra aktörer under de kommande två åren

Kompetensförsörjning

Prioriterat att bland annat hitta arbetskraft utanför Sveriges gränser, hålla samman hela processen från bostadsbyggande till inflyttning, höja stoltheten för att jobba inom offentliga yrken, hitta kompetensförsörjningslösningar både inom offentlig och privat verksamhet och samverka kring sällanuppdrag som inte ger heltidstjänster inom kommunerna, kompetensutbyte där små kommuner inte har råd med specialister. (sidan 19)

I likhet med övriga inspel tar regionala utvecklingsförvaltningen till sig önskemålen och lyfter in dessa direkt till de som arbetar inom insatsområdet. Önskemålen kommer även att beaktas i befintliga projekt samt när nya projekt ska sökas.

Samhällsplanering

Prioriterat att bland annat få stöttning inom detaljplanering och strategisk planering främst planering vid exploatering samt planberedskap vid vindkraftsetableringar, utmaningar med vatten och avlopp och det gamla nätet, bolagisering med andra kommuner samt förbättrad samverkan med Länsstyrelsen. Andra prioriterade områden är miljö och bygg, avfallshantering och renhållning. (sidan 19)

Önskemålen om stöttning i vissa områden inom samhällsplanering är uppfångade av regionala utvecklingsförvaltningen. Önskemålet om förbättrad samverkan mellan kommunerna och Länsstyrelsen är någonting som regionala utvecklingsförvaltningen, Länsstyrelsen och kommunerna tillsammans behöver hjälpas åt med över en längre tid. Regionala utvecklingsförvaltningen kan bidra med att facilitera gemensamma forum som medverkar till tillitsfulla relationer.

Trafikinфраstruktur

Prioriterat är den fysiska infrastrukturen såsom vägar och järnvägar men även dialog med nationella aktörer. (sidan 19-20)

Det pågår ett arbete för att få till en förbättrad dialog och transparens inom infrastrukturuområdet. Västerbottens län går in i en ny trafikverksregion från 1 januari 2024 och förhoppningsvis kan det bli en nystart på arbetet gentemot kommunerna.

Påverkansarbete

Prioriterat är behovet av påverkansarbete i form av tex statlig uppvaktning gällande bland annat kompetensförsörjning, bostadsbyggande, trafikinfrastruktur i och med avsaknaden av resurser för att klara av omställningen i norra Sverige. Prioriterat är även behovet att hitta externa investerare och riskkapitalister.

Regionala utvecklingsnämnden antog den 8 december 2022 Påverkansagenda för regional utveckling i Västerbotten 2022-2026. Den regionala påverkansagendan är den regionala utvecklingsförvaltningens konkretisering av mål- och delmål i den regionala utvecklingsstrategin (RUS). Den syftar till att identifiera och prioritera frågor av politisk karaktär där Region Västerbotten kan och vill bedriva påverkansarbete.

Påverkansagendan bryter ut frågor av politisk karaktär med hjälp av den regionala utvecklingsstrategin och aktuella politiska tendenser samt erfarenheter och rekommendationer från sakkunniga och politiker från både Region Västerbotten och kommunerna i Västerbotten. I agendan berörs områden såsom fungerande infrastruktur - en förutsättning för samhällsutveckling, järnvägssystem som länkar samman Västerbotten med världen, ett fungerande, robust och kapacitetsstärkande vägnät, flyget - en förutsättning för tillväxt, en bostadspolitik för hela Västerbotten samt kompetensförsörjning för ett samhälle i snabb förändring. Det vill säga många av de prioriterade områden där kommunerna vill förbättra samverkan med andra aktörer under de kommande två åren.

Regionala utvecklingsförvaltningen kommer under pågående mandatperiod aktualitetspröva påverkansagendan, både inom Västerbottens län och tillsammans med de fyra nordligaste grannlänen. Kommunernas synpunkter tas med i detta arbete. Regionala utvecklingsförvaltningen kommer även skyndsamt ta med sig kommunernas prioriteringar till Stockholmskontoret och Brysselkontoret.

Hållbar omställning

Prioriterat är förnybar energi, omställningen till fossilfritt, utbyggnad av laddinfrastruktur, hållbarhet inklusive klimatanpassning, hållbara samhällssystem, makroplan, helhetsperspektiv inom hållbarhet som ska genomsyra alla verksamheter. (sidan 20)

Regionala utvecklingsförvaltningen anser att mycket av detta är uppfångat i den nya energiagendan, men också genom tidigare inspel till förvaltningen. Arbetet under 2024 med drivmedelsstrategi för kollektivtrafiken är något som kommer att involvera kommunerna och som även kan innebära effekter utifrån ett kommunalt och regionalt helhetsperspektiv.

Attraktion

Prioriterat är kultur och fritid, utveckling av platsvarumärket där alla bidrar till att vi tillsammans i Västerbotten skapar en tydligare bild av länet, inte minst för att locka hit människor. (sidan 20)

Regionala utvecklingsförvaltningen samverkan kring marknadsföring, platsvarumärke och attraktivitet tillsammans med framför allt de lokala destinationsorganisationerna Visit Umeå, Visit Skellefteå och Gold of Lapland. Förvaltningen driver projektet Västerbotten Sweden tillsammans med Västerbottens kommuner. Målet är att det även efter projektavslut ska finnas en organisering i Västerbotten för dessa frågor.

När det gäller mellankommunal samverkan på kulturområdet finns det potential att gå från samverkan till samhandling för att lösa frågor som är viktiga för attraktivitet och social hållbarhet. Ett exempel är R10:s kultur- och fritidschefer som samlats kring den samiska bokbussen Julla Maja och dess programverksamhet. Här finns en resurssnål möjlighet att samfinansiera aktiviteter som faller inom förvaltningskommunens ansvar och som samtidigt stärker barn och ungas möjligheter att ta del av och skapa kultur. Som i all samverkan behövs modiga pionjärer inom politik och förvaltning, men också en stark samverkanskultur för att överleva personbyten.

Regionala utvecklingsförvaltningen delar uppfattningen att det ligger inom uppdraget att stödja en sådan utveckling, vilket är av största vikt för framtiden. Ett nytt lagförslag förväntas träda i kraft 1 januari 2025 med grund i betänkandet kultursamhället SOU 2023:53. Betänkandet lyfter fram en stark samverkan mellan kommuner, regioner och stat när det gäller samhandling och samfinansiering av kultur.

Regionala utvecklingsförvaltningen bedömer att Västerbotten bör ta ett gemensamt grepp om kultur och fritidsfrågan. I Västerbotten finns tyvärr uppfattningen kvar att det ibland handlar om antingen eller, dvs antingen kultur eller fritid. Kultur och fritid spelar en stor roll tillsammans, när det gäller tex barn och unga. Ellen 12 år kan ena dagen spela fotboll och andra dagen spela gitarr i ett band. Det interna arbetet inom Region Västerbotten skulle underlättas och bli mer strategiskt om fritids- och kulturverksamheterna organisatoriskt återfanns under samma förvaltning.

Fritidskortsreformen, som sannolikt blir verklighet under 2024, är en ytterst komplex reform som förutsätter att kultur och fritids/idrottssektorn samarbetar. Fritidskortet ska ge barn och unga ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv. Reformen har prövats i Norge, i syfte att aktivera barn och unga, där komplexiteten i genomförandet blev ett för stort hinder vilket gjorde att reformen bedömdes få rakt motsatt effekt. Regionala utvecklingsförvaltningen ser behovet av en regional samordning i detta arbete.

Sveriges Kommuner och Regioner bedriver ett omfattande kunskapsarbete hos kommunerna inom området politik, idrott och fritid. De regionala aktörerna saknas i arbetet, vilket riskerar att ställa helhetsperspektivet åt sidan. Därmed missar man arbetet med att stärka hela Västerbottens län med goda hållbara livsmiljöer öppna och inkluderande för alla.

Regionala utvecklingsförvaltningen anser att både idrottssektorn, kultur, fritid och friluftsliv alla tillsammans har viktiga roller att spela inom regional utveckling. För att attrahera nya besökare och innevånare krävs friluftsliv, närhet till upplevelser, möjligheter att ta del av bildning och kultur.

Socialtjänst

Prioriterat är den sociala hållbarheten och att utveckla digitala lösningar för att kunna möta framtidens kompetensförsörjning och de ekonomiska förutsättningarna inom socialtjänstens verksamhetsområden. (sidan 20)

I likhet med det som nämnts tidigare i yttrandet prioriterar regionala utvecklingsförvaltningen höja stoltheten för att jobba inom offentliga yrken samt hitta kompetensförsörjningslösningar både inom offentlig och privat verksamhet. Inom socialtjänsten finns det ett stort behov av samverkan kring sällanuppdrag som inte ger heltidstjänster inom kommunerna samt kompetensutbyte där små kommuner inte har ekonomiskt utrymme för rekrytering av specialister. När det kommer till sällanuppdrag och specialiserade uppgifter finns en lång rad exempel inom socialtjänsten.

Under våren 2024 kommer propositionen för en ny socialtjänstlag presenteras. Lagen förväntas träda i kraft 2025. Stora omställningsmedel har aviserats från regeringen inför ikraftträdandet av denna nya lagstiftning. Det finns även indikationer på att anpassningar kommer att vara nödvändiga. En väsentlig skärpning när det gäller att all socialtjänst ska utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet. Detta inbegriper användandet av särskilda metoder och arbets sätt på ett mer strukturerat sätt. Här blir det utmaningar för samtliga kommuner. Samverkan blir väsentlig för att mindre kommuner ska kunna uppfylla kraven.

Ett åtgärdsförslag, gällande utmaningarna med ny socialtjänstlag, är att strukturerat fortsätta arbeta med att lyfta upp samverkan ur ett framtidsytande strategiskt perspektiv. Exempel på detta är samverkan kring svårrekryterade specialisttjänster inom socialtjänsten. Det finns även en intention inom socialtjänstens mellankommunala samverkan, som Region Västerbotten faciliterar, att 2024 se över möjligheterna att gemensamt upphandla vissa tjänster inom hjälpmedelsområdet. Ett annat åtgärdsförslag är att delegationen för social välfärd och hälsa, inom samverkansöverenskommelsen, fortsatt följer utvecklingen kring socialtjänsten i länet, för att uppmärksamma svårigheter med bland annat kompetensförsörjning och de aktuella och tuffa ekonomiska förutsättningarna. Ifall dessa utmaningar innebär en hård belastning för kommunerna kan frågan belysas i kontakter och påverkansarbete med den nationella nivån.

Civilt försvar och krisberedskap

I enkätsvaren har kommunerna nämnt krisberedskap och civilt försvar men inte lämnat vidare beskrivning om prioriteringar inom området. (sidan 20)

Under 2024 kommer arbete med krisberedskapsplan att fortsätta. Det finns ett stort behov att tillsammans med länets kommuner arbeta med kollektivtrafiken som helhet. Mycket händer även på nationell nivå som påverkar och som är viktigt att regionala utvecklingsförvaltningen och kommunerna tillsammans hanterar. Gränsdragningar, kollektivtrafikmyndighetens ansvar, kommunernas ansvar, styrning och ledning gentemot kollektivtrafikbolagen är exempel på viktiga områden. Hur vi internt respektive externt arbetar med dessa frågor är viktigt och där behöver vi internt formera oss på ett adekvat sätt.

5.8 Kommunernas övriga behov kopplat till samverkan inom regional utveckling och hållbar tillväxt

Det finns behov av att samverka mera konkret med Region Västerbotten inom projektfinansiering och vid planeringen av uppbyggnaden av ett projektkontor i Västerbottens inland. Önskan är att kunna koppla detta till en sammanhållen struktur i Västerbotten. Det är viktigt med dialog och samverkan inom projektverksamheten och att i god tid stämma av medfinansieringsfrågor vid startandet av nya projekt. Ett annat behov som nämns är kunskap inom förändringsledning, och kring vilka förmågor som behövs för att skapa förutsättning för omvandling. (sidan 21)

De statliga medlen för regional utveckling, så kallade 1:1-medel, som bereds och beslutas av regionen är begränsade och ska fungera som medfinansiering till många angelägna projekt. Inte minst till medfinansiering av EU-fonderna. Det är därför viktigt att berednings- och beslutsprocessen, inkluderat prioriteringar som görs, är transparent och tydlig för alla parter. En utveckling av processen kring projektmedel kommer att genomföras under 2024 med detta som målsättning.

Projektkontor är en fråga som diskuterats genom åren och som berör flera delar av Regional utveckling samt samarbetet med primärkommunerna. Projektkontor är en mångbottnad fråga som sträcker sig från information och rådgivning kring till projektsökande inför ansökningar till att själva söka eller stötta med att skriva ansökningar och driva projekt själva eller med andra parter. Frågan och ambitionsnivå samt möjlig organisering behöver därför diskuteras vidare innan eventuell inriktning

stakas fram. Verksamheten kring projektfinansiering bedriver ett uppsökande och rådgivande arbete redan idag och planen är att utöka synlighet runt om i länet under 2024 för att nå ut till fler aktörer och potentiella projektägare.

I projektet digitala Västerbotten i samverkan (DVIS) kommer förändringsledning /ledningsförmåga att vara ett eget arbetspaket. Projektet startar 1 feb 2024 och pågår i tre år. Alla kommuner i länet samt Örnsköldsviks kommun deltar.

Yttrandet är fastställt i Regionala utvecklingsnämnden 2024-02-29 § 22